

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Problemstilling.....	2
Problemformulering.....	2
Socialkognitiv karriereteori - SCCT	3
Nøglebegreb 1 - Tro på egen formåen	3
Nøglebegreb 2 - Forventninger til udbyttet	3
Nøglebegreb 3 - Personlige mål	4
SCCT - Opsamling.....	4
Vejledningsmetodik ”Femmeren” - Trin 3 At formulere mål og delmål	5
Opsamling og konklusion.....	6
Litteraturliste.....	6

Indledning

De fleste mennesker vil sandsynligvis give mig ret i, at deres uddannelses- og jobsituation har afgørende betydning for deres livskvalitet. Udledt af denne erkendelse må det, at få en god start på sin karriere, være en absolut ønskværdig situation for alle unge mennesker.

Som fungerende vejleder på en efterskole møder jeg hvert år unge mennesker, som står for at skulle træffe deres første uddannelsesvalg, og en del af disse unge mennesker giver udtryk for en stor usikkerhed i forbindelse med at træffe dette valg.

I de senere år har der været meget omtale af unge menneskers frafald på ungdomsuddannelserne, og der er blevet spekuleret i forskellige metoder til at afhjælpe problematikken. Det nævnte frafald kan jeg sagtens genkende. Jeg snakker jævnligt med tidligere elever og kan følge deres vej igennem uddannelsessystemet, som for en dels vedkommende kan være præget af skift fra den ene uddannelse til den anden.

Problemstilling

Mine overvejelser i forbindelse med de unges usikkerhed i valgprocessen og deres senere eventuelle frafald eller omvalg på ungdomsuddannelserne går på, hvordan jeg som vejleder kan hjælpe og støtte de unge til en større sikkerhed i deres uddannelsesvalgproces. Denne øgede sikkerhed i uddannelsesvalget vil give de unge muligheden for at få en god start på deres karriere, og samtidig vil det bidrage til at mindske frafaldet på ungdomsuddannelserne.

Ifølge Socialkognitiv karriereteori - SCCT har en persons antagelser om sig selv og sin egen formåen afgørende betydning for de valg, de træffer. Jeg antager, at netop unge mennesker kan have særlig brug for vejledning og støtte i forbindelse med deres antagelser om deres egen formåen, og jeg overvejer om opstilling af mål og delmål med henblik på påbegyndelsen af deres karriere kan hjælpe de unge i valgprocessen.

Problemformulering

På hvilken måde kan vejledning med afsæt i SCCT og fokus på opstilling af personlige mål, bidrage til at flere unge på efterskoler træffer et mere velunderbygget valg.

I min opgave vil jeg i forhold til ovenstående problemformulering have særligt fokus på de elementer af SCCT, som beskæftiger sig med at opstille personlige mål. Jeg vil desuden inddrage Trin 3 fra Gunnel Lindhs vejledningsmetodik "Femmeren," som omhandler formulering af mål og delmål.

Socialkognitiv karriereteori - SCCT

SCCT har afsæt i den konstruktivistiske tanke om, at mennesket har indflydelse på sin egen udvikling. Teorien bygger på Albert Banduras socialkognitive teorier og har en særlig opmærksomhed på, at et valg altid træffes i en kontekst, hvori forskellige faktorer indbyrdes påvirker hinanden og således også påvirker de valg, der træffes.

En af teoriens hovedpointer er, at både valg og handlinger først og fremmest påvirkes af det, individet tror om sig selv og om det udbytte, der kan være knyttet til et specifikt valg.¹

Vores valg træffes således ifølge SCCT ud fra vores egne subjektive vurderinger af os selv, vores formåen og ud fra de forestillinger vi har om resultatet af vores valg.

SCCT arbejder med tre nøglebegreber, som teorien tillægger særlig stor betydning i valgprocesser.

Nøglebegreb 1 - Tro på egen formåen

Når man beskæftiger sig med *tro på egen formåen* i SCCT, er det essentielt at være bevidst om, at menneskets evner ikke er statiske. Vi er altså ikke født med x antal evner indenfor et område, men vi har mulighed for dynamisk udvikling. Vores evner og præstationer kan desuden ikke vurderes udenfor en specifik sammenhæng men skal vurderes i den aktuelle kontekst. Menneskers antagelser om sig selv har desuden afgørende betydning for, hvor meget de investerer i at nå et givent mål. Hvis man ikke tror på sig selv, er der altså stor sandsynlighed for, at man yder mindre og derfor ikke når sit mål. En persons *tro på egen formåen* kan f.eks. påvirkes af: Tidligere opnåede resultater, andres resultater og omgivelserne.

Nøglebegreb 2 - Forventninger til udbyttet

SCCT tillægger en persons forestillinger om konsekvensen af en given handling stor betydning. Vi påvirkes af vores *forventninger til udbyttet*, når vi skal træffe et valg. Det kan både være ydre belønninger såsom positiv respons fra andre og/eller indre personlig tilfredsstillelse, vi forsøger at få dækket, via de valg vi træffer. Jeg oplever f.eks. efterskoleelever, der vælger at gå på gymnasiet udelukkende, fordi deres forældre synes, at det er en god ide. Disse elever kan altså risikere at vælge ungdomsuddannelse ud fra ønsket om at opnå anderkendelse fra deres forældre.

En persons *forventninger til udbyttet* påvirkes desuden af tidligere resultater og andres resultater. Tidligere resultater kunne for efterskoleelever være deres erfaringer fra et brobygningsforløb, som kan give dem et indtryk af deres faglige niveau set i forhold til det niveau, de mødte i undervisningen på brobygningen. Betydningen af andres resultater har jeg f.eks. oplevet med en efterskoleelev, som fortalte, at han havde en kammerat, "som var meget dårligere end ham selv," som gik på HTX. Deraf konkluderede min elev, at han også ville kunne klare HTX.

---

¹ Karrierevalg s. 189

Nøglebegreb 3 - Personlige mål

Ved at opstille mål kan personer hjælpe sig selv med at organisere og styre egen adfærd uafhængigt af de ydre påvirkninger, og deres mål bliver derved en vigtig kilde til udvikling af evnen til intentionel handling.²

Opstilling af mål kan altså hjælpe en person med at nedtone betydningen af de ydre påvirkninger, og personen kan følgelig nemmere motivere og igangsætte sig selv. Personlige mål kan give en fornemmelse af personligt ejerskab. Det kan være særdeles motiverende for en person selv at definere, hvad det er, personen gerne vil. Sammenlignet kan beslutninger, som er truffet af andre på personens vegne være ekstremt demotiverende. Her kan jeg igen nævne eksemplet med elever, der vælger uddannelse ud fra deres forældres ønsker. Her er der stor risiko for, at eleverne ikke har lysten og energien til at gennemføre uddannelsen, da de netop ikke føler personligt ejerskab for beslutningen.

Ifølge SCCT har formulering af mål også indflydelse på vores mulighed for at udvikle vores kompetencer. Hvis vi ser et tydeligt formål med en given aktivitet, vil det være nemmere at yde en tilfredsstillende indsats. Aktiviteten er nu ikke et mål i sig selv, men aktiviteten er et delmål på vej til et attraktivt personligt mål, vi har sat os. Helt konkret kan en elev på efterskolen måske opleve en ny interesse for matematikundervisningen, hvis eleven har sat sig et uddannelsesmål, som indebærer matematik på et særligt niveau. Det er også muligt, at interessen for matematikken først opstår på ungdomsuddannelsen (i den reelle kontekst), når matematikken bliver inddraget mere praktisk i f.eks. elektrikeruddannelsen.

SCCT - Opsamling

De tre nøglebegreber i SCCT influerer indbyrdes på hinanden: *Fx: kan formulering af mål få indflydelse på personens udvikling af specifikke kompetencer, imens de kompetencer og forventninger, personer har, kan influere på de mål, de formulerer.*³ SCCT kan betegnes som en dynamisk vejledningsteori, og man kan derfor ikke som vejleder alene arbejde ud fra et enkelt af nøglebegreberne, men man må være opmærksom på alle tre begrebers indflydelse på hinanden.

Set ud fra SCCT teorien kan man med fordel arbejde med særligt fokus på, at støtte efterskoleeleverne i at opstille personlige mål i forbindelse med vejledningen. Opstillingen af personlige mål kan motivere eleverne til at yde en ekstra indsats på relevante områder, og på den måde kan de udvikle deres kompetencer, som igen styrker deres mulighed for at nå deres mål. Hele sammenhængen omkring *personlige mål* må set med mine øjne også give eleverne en større sikkerhed i deres valgproces. Jeg ser muligheden for en positiv spiral, hvor opstillingen af mål kan påvirke og styrke elevens *tro på egen formåen* og ligeledes regulere elevens *forventninger til udbyttet*. Fokus på *personlige mål* vil hjælpe eleverne med at træffe valg, som de er motiverede for, og som de derfor også har større mulighed for at gennemføre.

---

² Karrierevalg s. 197

³ Karrierevalg s. 197

”Femmeren” - Trin 3 At formulere mål og delmål

Vejlederens opgave bliver at hjælpe den søgende med det centrale, nemlig at udforme klare realistiske mål og delmål.⁴

På dette tidspunkt i vejledningen har man ifølge ”Femmeren” forsøgt at udrede og klargøre problemsituationen (Trin 1) og derefter arbejdet på at udvide den vejledtes perspektiv (Trin 2). Dette skulle gerne klarlægge nogle ønsker hos den vejledte, og der kan efterfølgende i fællesskab arbejdes med forskellige muligheder for opfyldelse af ønskerne. Derefter kan det egentlige mål formuleres.

I nogle tilfælde vil den vejledte (efter Trin 1 og 2) stadig ikke være klar til at arbejde med at opstille mål. Sådanne situationer genkender jeg tydeligt fra efterskolevejledningen i form af elever, som f.eks. siger: ”Jeg ved overhovedet ikke, hvad jeg vil.” I tilfælde som dette er det vejlederens opgave at opmuntre til yderligere udforskning af ønsker. Dette kan bl.a. ske ved at inddrage metoder som *brainstorming* og *drømmeteknik*.⁵

Der er også mulighed for, at den vejledte (efter Trin 1 og 2) er kommet frem til flere mulige ønsker, og i disse tilfælde må der først arbejdes med at vurdere og prioritere mulighederne, inden der kan arbejdes videre med målsætningen.

Når der opstilles mål eller delmål, er det vigtigt, at målene er så tydeligt og konkret formuleret som overhovedet muligt. Der skelnes mellem ønsker og mål. ”Femmeren” giver følgende sammenligning mellem ønske og mål: *Jeg vil gerne være bedre i matematik (ønske)*⁶ sammenlignet med: *I næste prøve skal jeg have et tital (mål)*.⁷ I arbejdet med målsætning tages afsæt i den vejledtes ønsker, og i fællesskab arbejdes der med at omformulere ønsket til mål. Når et mål formuleres helt præcist, vil det både være nemmere efterfølgende at opstille en handlingsplan (Trin 4) for opnåelse af målet, og det vil være muligt at afgøre, hvornår målet er nået. Det er desuden vejlederens opgave at hjælpe den vejledte til at opstille mål, som hverken er for høje eller for lave. Målet skal være realistisk, så den vejledte har mulighed for at opnå målet, og målet skal samtidig være motiverende og give den vejledte mulighed for udvikling.

I ”Femmeren” fremhæves vigtigheden af, at det er den vejledte selv, der opstiller målet. Her kan vejlederen hjælpe med at afklare engagementet hos den vejledte ved i fællesskab at opstille og diskutere fordele, ulemper og eventuelle personlige eller økonomiske omkostninger.

---

⁴ Femmeren s. 140

⁵ Femmeren s. 148

⁶ Femmeren s. 142-143

⁷ Femmeren s. 142-143

Opsamling og konklusion

Ifølge SCCT er opstilling af personlige mål en betydningsfuld faktor i valgprocesser. I efterskolevejledningen vil det derfor være givtigt at hjælpe de unge til at opstille mål og delmål for at hjælpe dem med at træffe et mere velunderbygget valg. Ved at have et klart og attraktivt mål er der større chance for, at de unge yder en målrettet og motiveret indsats. SCCT påpeger desuden at menneskers evner er dynamiske, og at der netop er forøget mulighed for udvikling af kompetencer, hvis man arbejder målrettet frem mod et tydeligt defineret mål. Den mere målrettede og motiverede indsats må sammen med muligheden for udvikling af kompetencer være et godt udgangspunkt for efterskoleeleverne i forhold til at påbegynde og ikke mindst gennemføre en uddannelse.

Både i SCCT og i "Femmeren" fremhæves vigtigheden af den personlige indflydelse på målsætningen, og jeg er meget enig i vigtigheden af, at den vejledte føler ejerskab, for de mål der sættes. Som vejleder skal jeg i den forbindelse være opmærksom på at være støttende fremfor styrende, når de unge arbejder med at opstille personlige mål.

I Femmeren hæfter jeg mig desuden ved forbindelsen mellem ønsker og mål. Først må eleven have en fornemmelse af sine ønsker, som derefter bliver grundlaget for opstilling af personlige mål. I den sammenhæng ser jeg en udfordring i de elever, som "overhovedet ikke ved, hvad de vil." I de vejledningssituationer vil jeg være opmærksom på at bruge ekstra tid og inddrage forskellige metoder for at hjælpe eleven.

Litteraturliste

- Højdal, Lisbeth & Poulsen, Lene: Karrierevalg. Teorier om valg og valgprocesser. Forlaget Studie og Erhverv A/S, 1. oplag 2007.
- Lindh, Gunnel (red.): "Femmeren" En vejledningsmetodik. Forlaget Studie og Erhverv A/S, 5. oplag 2002.
- Nissen, Morten: Vejledning som disciplinær og pastoral magt, Artikel i Vejlederforum nr. 2 2009
- Peavy, Vance: (Uddrag - kapitel 5 fra) Konstruktivistisk vejledning. Forlaget J. H. Schultz Information A/S, 2. udgave 2006.
- Undervisningsministeriet: Eksempler på nyere vejledningsmetoder:
<http://pub.uvm.dk/2002/multikulturelvejledning/07.htm>
- Andet:
- Højdal, Lisbeth: Noter og PowerPoint fra undervisningen.
- Mejling, Lone: Noter og PowerPoint fra undervisningen.